

Literatuurstudie naar de bouwstenen: een wirwar van modellen

Op verzoek van de Inspectie van het onderwijs hebben een aantal onderzoekers een literatuurstudie gedaan naar de zes bouwstenen voor het domein Bewegen en sport in het basisonderwijs. De titel van de publicatie is: 'Effectief bewegingsonderwijs op de basisschool; een didactisch kader ten behoeve van landelijk peilingonderzoek' (Mombarg et al., 2022). De ondertitel is: 'Een literatuurstudie naar de effecten van bewegingsonderwijs in het primair onderwijs.'

Deze publicatie heb ik gelezen nadat ik het boek van Gert Biesta met de titel 'Onderwijsonderzoek' gelezen heb, waarin hij vraagtekens zet bij het woord 'effectief'. De gevaren die Biesta noemt zijn terug te vinden in deze literatuurstudie.

Hieronder een kleine overdenking. | Tekst M. Waal

Hier begint met de wens van de Inspectie naar een landelijk peilingonderzoek, zij hebben behoefte aan een meting om iets te zeggen over de kwaliteit van het onderwijs. Nieuw in de inspectievraag is dat de onderzoekers als uitgangspunt de zes bouwstenen moeten nemen. Deze zes bouwstenen zijn ontwikkeld door een groep vakleerkrachten in het kader van curriculum.nu.

De zes bouwstenen:
Leren bewegen • Gezond bewegen • Bewegen regelen • Bewegen betekenis geven • Samen bewegen • Beweegcontexten verbinden

De onderzoekers moesten onderzoeken welke werkzame elementen in de literatuur te vinden zijn over deze zes bouwstenen. De onderzoekers hebben interessante studies gevonden, maar de eindconclusie is: "... dat er nog slechts beperkt onderzoek is gedaan naar effectief bewegingsonderwijs en veel van de aan de bouwstenen gerelateerde concepten.

Hiermee zou het onderzoek afgesloten kunnen worden met de uitspraak dat het voorlopig nog onmogelijk is om de effecten van bewegingsonderwijs te meten, punt. Toch zien de onderzoekers 'aanknopingspunten' voor het creëren van een optimale leersituatie in het bewegingsonderwijs. Hoe ingewikkeld het bewegingsonderwijs in elkaar zit blijkt wel uit een opmerking in de eindconclusie: Wat effectief lijkt voor één bouwsteen (gezond bewegen) kan voor een andere bouwsteen (bewegen betekenis geven) een negatief gevolg hebben.

De wetenschappelijk curriculumcommissie van Curriculum.nu schrijft in haar rapport dat er weinig samenhang bestaat tussen de bouwstenen en pleiten om voor een rationale als basis voor het ontwikkeltraject. Een rationale maakt beargumenteerde keuzes mogelijk en bevordert de samenhang binnen het curriculum. Zo'n rationale wordt gemist in het de literatuurstudie naar de effecten van bewegingsonderwijs in het primair onderwijs. In elk bouwsteen-hoofdstuk komt een onderzoeker met ongeveer drie verschillende modellen die niet alleen gericht zijn op de eigen bouwsteen,

Aerobe en fitnessgerelateerde activiteiten stimuleren intensief bewegen. Om kinderen meer (intensief) te laten bewegen, lijken interventies gericht op het verhogen van de activiteitenintensiteit effectiever dan interventies gericht op leerkrachtgedrag, kindkenmerken of omgevingskenmerken. Kanttekening: alleen het verhogen van de intensiteit van beweegactiviteiten in de les leidt niet per definitie tot een positieve attitude, intrinsieke motivatie, meer betrokkenheid, hogere eigeneffectiviteit en een leven lang bewegen. Het zou op termijn zelfs contraproductief kunnen inwerken op het beweegplezier. Dat vraagt dus om een goede balans tussen enerzijds actieve lestijd en intensieve beweegactiviteiten, en anderzijds tijd voor instructie, monitoring, evaluatie, feedback, zelfmanagement-vaardigheden en reflectie.

maar ook andere bouwstenen omvatten. Bijvoorbeeld de bouwsteen bewegen regelen gaat over 'zelfregulatie' en dat verwijst vooral naar de bouwsteen 'leren bewegen'. De literatuurstudie is een wirwar aan modellen. Wat na die literatuurstudies overblijft zijn algemene aanbevelingen die verwijzen naar de zes bouwstenen.

Zo staat er voor de bouwsteen 'leren bewegen' de aanbeveling om alle negentien beweegthema's te 'peilen'. Maar dat wordt vanwege de beschikbare testtijd als onhaalbaar gezien. Zo schrijven de onderzoekers: "Om de testduur enigszins te beperken is het te overwegen om vaardigheden te combineren die vergelijkbare aspecten meten. Zo kunnen het wegspelen van een voorwerp op doelen, naar elkaar en over een net (vaardigheden 8-10) in één station verenigd worden."

Uit deze uitspraak blijkt dat de onderzoekers niet begrepen hebben wat het verschil is tussen beweegthema mikken en jongleren. De bal gooien naar een doel is echt iets anders dan de bal gooien naar een medespeler. De betekenis die aan de gooi gegeven wordt is anders. Door bewegen te vereenvoudigen tot een 'gooibeweging' wordt er gebruik gemaakt van een andere visie op bewegen dan bedoeld is met de ordening van de beweegthema's.

In het boek van Biesta wordt helder uitgelegd dat dit het gevaar van onderwijsonderzoek is. Als de praktijk te complex is, dan veranderen we de praktijk zodat het wel te testen is.

Tot nog toe waren de testactiviteiten die in de peiling gebruikt werden geen afspiegeling van datgene wat er in de bewegingsonderwijslessen gebeurde. Bijvoorbeeld het meten van spelactiviteiten waarbij een tegengesteld of gezamenlijk belang meespeelt blijkt niet objectief te meten. Waardoor de helft van het onderwijsaanbod buiten de meting valt. Het meten van 'samen bewegen' of 'betekenis geven' vraagt om andere onderzoeksinstrumenten, of misschien moeten we dat helemaal niet willen meten, maar enkel intersubjectief beoordelen. Het gevolg kan zijn

dat de bouwsteen 'gezond bewegen' als enige meetbare bouwsteen overblijft. Dit past prima in de maatschappelijk trend dat bewegingsonderwijs vooral gaat over gezondheid. Voor degene die dagelijks in de gymzaal staan en met de basisschool kinderen aan het bewegen zijn, weet dat goed bewegingsonderwijs een mix is van allerlei overwegingen, die niet te peilen is. ●

Scan de QR-code naar de reviewstudie 'Effectief bewegingsonderwijs op de basisschool; een didactisch kader ten behoeve van landelijk peilingonderzoek' (Mombarg et al., 2022)

bit.ly/3TJAvmR

Bronnen

Remo Mombarg, Sanne te Wierike, Sanne de Vries, Esther Hartman, Anne de Bruijn, Mirka Janssen en Anneke Timmermans (2022). *Effectief bewegingsonderwijs op de basisschool: een didactisch kader ten behoeve van landelijk peilingonderzoek*. *Reviewstudie Mombarg et al., 2022. [Bewegingsonderwijs..pdf \(nro.nl\)](#)

Biesta, G. (2022). *Onderwijsonderzoek*. Boom uitgeverij, Amsterdam. Wetenschappelijke curriculumcommissie (2022) Factsheet. *Documenten | CurriculumCommissie*